

Ár 2014, föstudaginn 7. febrúar, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Unnur Erla Jónsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 95/2013**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 24. október 2013, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 22. október 2013. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 30. október 2013, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 11. desember 2013. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 13. desember 2013, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 27. janúar 2013.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 7. febrúar 2014.

II.

Málsatvik.

Þann 6. febrúar 2002 var skuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 2.500.000, gefið út af A til FF. Sóknaraðili og B tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu.

Fyrir liggur ódagsett skjal „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“. Samkvæmt skjalinu er greiðandi láns að fjárhæð kr. 2.500.000 tilgreindur A. Ábyrgðarmenn eru sóknaraðili og B. Tiltekið var að meira en helmingi lánsfjár yrði varið til greiðslu á skuldum greiðanda eða annarra hjá Sparisjóðnum. Þá kom fram að sjálfskuldarábyrgðarmenn staðfestu með undirritun sinni að hafa fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Þá var tekið fram að niðurstaða greiðslumats benti til þess að greiðandi gæti efnt skuldbindingar sínar. Fram kom að jákvæð niðurstaða fæli ekki í sér tryggingu fyrir því að skuldari efndi skyldur sínar.

Þann 7. júlí 2004 gaf sóknaraðili út skuldabréf nr. Y til FF. Skuldabréfið nýtti hann til uppgreiðslu skuldabréfs nr. X.

Þann 8. ágúst 2013 óskaði sóknaraðili eftir því að sjálfskuldarábyrgð hans yrði vikið til hliðar á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa, þar sem ekki hafi verið farið að reglum samkomulags um notkun

ábyrgða á skuldum einstaklinga. Varnaraðili svaraði þann 28. ágúst og kvað ábyrgðina gilda.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 22. október 2013.

III.

Umkvörtunarefni.

Undir liðnum kröfur á kvörtunareyðublaði til nefndarinnar kom eftirfarandi fram: „Gerð er krafa um að umbjóðandi minn verði leystir [sic] undan ábyrgðum vegna skuldabréfa, eldra bréf nr. X [sic]“. Undir liðnum kvörtun kom eftirfarandi fram: „Undirritaður lögmaður, C hdl., fer með mál þetta fyrir hönd umbjóðanda míns, M. Þess er farið á leit að sjálfskuldarábyrgð umbjóðanda míns á skuldabréfum á nafni aðalskuldara, A, verði vikið til hliðar á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga þar sem ekki hafi verið farið að reglum samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 7. nóvember 2001. Umbjóðandi minn hefur gert upp umrætt lán upp [sic] með láni nr. Y. Hann á því kröfu á bankann [sic] sem hann óskar eftir að fá greidda að fjárhæð kr. 2.825.238 auk kostnaðar við vinnu lögmanns.“

Sóknaraðili telur að ekki hafi verið rétt staðið að greiðslumati vegna ábyrgðar hans. Telur hann að slíkir vankantar leysi hann undan ábyrgðum vegna skuldabréfsins. Hann telur að hann hafi verið blekkur af bankanum og að engin gögn séu að baki greiðslumati því sem bankinn segist hafa gert.

Sóknaraðili vísar til þess að í málinu liggi fyrir að sóknaraðili hafi gengist í sjálfskuldarábyrgð vegna skuldabréfa sem A hafi tekið. Í málinu liggi jafnframt fyrir að höfuðstóll skuldabréfanna hafi verið langt yfir kr. 1.000.000. Í ljósi þessa hafi bankanum borið samkvæmt meginreglu 2. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga að greiðslumeta greiðanda nema að undantekningarregla lokamálsliðar 3. mgr. 3. gr. ætti við. Í máli því sem hér um ræði liggi fyrir að undantekningarregla samkomulagsins eigi ekki við þar sem ekki sé um að ræða hjón eða fólk í óvígðri sambúð í skilningi ákvæðisins.

Í ljósi framangreinds telur sóknaraðili að ljóst liggi fyrir með vísan til 3. mgr. 3. gr. samkomulagsins að bankanum hafi verið skylt að meta greiðslugetu skuldara vegna sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila þar sem höfuðstóll skuldabréfsins hafi numið hærri fjárhæð en kr. 1.000.000. Sú skylda hafi verið óháð því hvort sóknaraðili hefði óskað sérstaklega eftir því að svo yrði ekki gert en þess beri að geta að engin slík yfirlýsing liggi fyrir í málinu. Samkvæmt framangreindu verði varnaraðili því að bera hallann af því að slíkt greiðslumat á skuldara skuldabréfsins hafi ekki farið fram eða verið ófullnægjandi og hvort sóknaraðili hefði eftir sem áður gengist í ábyrgð fyrir skuldara eftir að hafa kynnt sér greiðslumatið, sbr. 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins. Sóknaraðili telur að hann hafi aldrei séð gögn er varði greiðslumat og ef það hafi á annað borð verið útbúið þá eigi bankinn engin gögn um það.

Sóknaraðili vísar til úrskurða úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 8/2012, 19/2012 og 24/2012, þar sem talið hafi verið rétt að ógilda sjálfskuldarábyrgð ábyrgðaraðila þar sem greiðslumat hafði ekki farið fram, sbr. 3. mgr. 3. gr. samkomulagsins.

Sóknaraðili byggir á því að fyrir liggi að ekki hafi verið framkvæmt greiðslumat hjá skuldara í kjölfar útgáfu skuldabréfanna sem bankanum hafi borið skylda til að gera í samræmi við 3. gr. samkomulagsins. Það liggi fyrir að sóknaraðila

hafi ekki verið kynnt niðurstaða slíks greiðslumats né hafi verið leitað eftir staðfestingu í samræmi við 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins, enda liggi ekki fyrir greiðslumat í málinu. Þar sem bankinn hafi verið fjármálafyrirtæki og hafi yfir að ráða sérfræðingum á sviði fjármálaþjónustu verði varnaraðili sem nú hafi tekið yfir réttindi og skyldur vegna þess skuldabréfs sem um ræði að bera hallann af málsmeðferð þessari.

Með vísan til alls framangreinds fer sóknaraðili þess á leit við varnaraðila, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa að bankinn víki til hliðar sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila, enda liggi fyrir að ósanngjarnt sé og andstætt góðri viðskiptavenju að byggja á ábyrgðaryfirlýsingunni.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili kveðst hafa farið að samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga við veitingu láns nr. X. Framkvæmt hafi verið greiðslumat á skuldara, niðurstaða þess hafi bent til þess að skuldari gæti efnt skuldbindingar sínar og niðurstaðan hafi verið kynnt ábyrgðarmönnum. Sú skylda hvíli ekki á fjármálafyrirtækjum að geyma gögn að baki greiðslumati, sbr. niðurstöðu Hæstaréttar í máli nr. 141/2012.

Varnaraðili telur framangreinda ábyrgðaryfirlýsingu gilda. Rétt sé að taka fram að samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga hafi hvorki lagagildi né feli það í sér ófrávíkjanlegar formreglur sem sjálfkrafa hafi þær afleiðingar að ógilda beri ábyrgðaryfirlýsingu hafi samkomulaginu ekki verið fylgt til hlítar. Það sé afstaða varnaraðila að meta þurfi allar aðstæður við lánveitingu, samning aðila og önnur atriði sem varpað geti ljósi á hvort ógilda beri ábyrgðaryfirlýsingu og þá í samræmi við 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa. Vísað sé til dóms Hæstaréttar í máli nr. 116/2010. Niðurstaða dómsins styrki afstöðu varnaraðila um að skoða þurfi atvik máls og aðstöðu málsaðila í hverju máli fyrir sig sérstaklega í ljósi áður nefndrar 36. gr. laga nr. 7/1936. Þá sé jafnframt vísað til úrskurðar úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 10/2011.

Varnaraðili bendir á að í máli því sem hér sé til umfjöllunar liggi fyrir að greiðslumat hafi verið framkvæmt vegna lántöku skuldara. Greiðslumatið hafi verið jákvætt og gefið til kynna fullnægjandi greiðslugetu útgefanda veðskuldabréfsins. Í málinu liggi jafnframt fyrir að sóknaraðili hafi undirritað fyrrgreint skuldabréf sem ábyrgðarmaður og skjal undir heitinu „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“. Samkvæmt skjalinu hafi sóknaraðili ritað undir svohljóðandi yfirlýsingu: „*Sjálfskuldarábyrgðarmaður/menn staðfesta með undirritun sinni að hann/þeir hafi fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Athygli þess sem gefur veðheimild fyrir skuld greiðanda er sérstaklega vakin á því að heimilt er að ganga að veðinu, við vanskil greiðanda, án þess að áður hafi verið gengið að eignum greiðanda*“. Samkvæmt þessu hafi sóknaraðili kynnt sér efni samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga og upplýsingabækling um sjálfskuldarábyrgðir áður en hann hafi undirritað umrætt veðskuldabréf, sbr. 4. gr. samkomulagsins. Þá hafi sóknaraðili merkt við reit í skjalinu þar sem fram hafi komið að niðurstaða greiðslumats benti til þess að greiðandi gæti efnt skuldbindingar sínar. Samkvæmt þessu hafi sóknaraðili vitað eða mátt vita að greiðslumat hafi verið gert. Hafi

niðurstaða greiðslumats verið ákvörðunarástæða fyrir því að sóknaraðili hafi samþykkt að gangast í ábyrgð hafi honum borið að kynna sér niðurstöðu matsins.

Hvað sem framangreindu líður telur varnaraðili ótrúverðuga þá fullyrðingu sóknaraðila að hann hafi ekki verið upplýstur um niðurstöðu greiðslumatsins. Hafi sóknaraðili hins vegar hagað gerðum sínum á þann hátt að skrifa undir skuldabréfið og skjal undir heitinu „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“ án þess að kynna sér niðurstöðu greiðslumatsins verði hann að bera hallann af því, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 669/2010. Sóknaraðila hafi enda verið í lófa lagið að láta ógert að rita nafn sitt undir skjalið þar sem fram hafi komið að niðurstaða greiðslumats benti til þess að greiðandi gæti efnt skuldbindingar sínar án þess að afla nægilegrar vitneskju um greiðslugetu lántaka. Þá liggi ekkert fyrir um að starfsmenn FF hafi beitt sóknaraðila þrýstingi til að aðhafast eitthvað sem hann hafi ekki verið fús til.

Varnaraðili telur að FF hafi farið eftir 3. gr. samkomulagsins, enda liggi fyrir að gert hafi verið greiðslumat vegna lántökunnar. Greiðslumatið hafi verið jákvætt og gefið til kynna fullnægjandi greiðslugetu lántaka. Þrátt fyrir að greiðslumatið hafi ekki verið undirritað af ábyrgðarmanni geti slíkt ekki leitt til þess að skilyrðum samkomulagsins hafi ekki verið fullnægt enda ekki um formskilyrði að ræða samkvæmt samkomulaginu.

Varnaraðili bendir á að sjálfskuldarábyrgð sú sem deilt sé um í máli þessu hafi fallið niður við útgáfu sóknaraðila á skuldabréfi nr. Y. Verði ábyrgðinni því eðli málsins samkvæmt ekki vikið til hliðar á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936. Verði hins vegar fallist á með sóknaraðila að skilyrði hefðu verið til að víkja til hliðar ábyrgð hans og því beri að ógilda skuldabréf nr. Y með skírskotun til 36. gr. laga nr. 7/1936 með þeim afleiðingum að sóknaraðili eigi rétt á endurgreiðslu ofgreidds fjár vegna þeirra greiðslna sem hann hafi þegar innt af hendi telur varnaraðili ekki unnt að verða við slíkri kröfu enda sé krafan fyrnd, sbr. 3. gr. laga nr. 150/2007 um fyrningu kröfuréttinda. Sóknaraðili geti þannig ekki átt rétt til endurgreiðslu á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 heldur aðeins á grundvelli meginreglna um endurgreiðslu ofgreidds fjár. Verði að telja að slík meint krafa hafi stofnast við greiðslu á ábyrgðarskuldbindingunni með útgáfu skuldabréfs nr. Y hinn 7. júlí 2004. Krafan sé því fyrnd samkvæmt 3. gr. laga nr. 150/2007.

Varnaraðili telur auk framangreinds kröfu sóknaraðila fallna niður vegna tómlætis af hans hálfu. Sóknaraðili hafi ritað undir skuldabréf nr. X hinn 6. febrúar 2002 og hafi fyrst verið gerðar athugasemdir við ábyrgðina í ágúst sl. eða rúmum ellefu árum eftir að sóknaraðili hafi gengist í umrædda ábyrgð. Þá hafi sóknaraðili gefið út skuldabréf nr. Y til greiðslu á ábyrgðarskuldbindingunni. Varnaraðili vísar framangreindu til stuðnings til dóms Hæstaréttar í máli nr. 575/2012.

Varnaraðili telur að lokum rétt að ítreka að ekki verði talið að sú skylda hafi hvílt á FF og síðar FFF að geyma gögn að baki greiðslumati, sbr. niðurstöðu Hæstaréttar í máli nr. 141/2012. Varnaraðili telur að sama skapi ekki unnt að leggja þá skyldur á herðar bankanum að geyma greiðslumat frá árinu 2002, enda hvíli engin lagaskylda á bankanum að geyma gögn eldri en sjö ára.

Með vísan til alls framangreinds telur varnaraðili sjálfskuldarábyrgð þá sem sóknaraðili hafi gengist í til tryggingar á framangreindu skuldabréfi gilda. Þá telur varnaraðili ekki forsendur til að ógilda skuldabréf nr. Y. Beri því að hafna kröfu sóknaraðila.

Fallist úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki á með sóknaraðila að hann hafi greitt umfram skyldu af skuldabréfi nr. Y vegna meints skorts á greiðslumati við útgáfu bréfs nr. X krefst varnaraðili þess að litið verði til þess að með

ákvörðun Fjármálaeftirlitsins um ráðstöfun eigna og skulda FF til Spkef sparisjóðs, dags. 22. apríl 2010, hafi ekki verið mælt fyrir um að kröfur á FF um endurgreiðslu ofgreidds fjár skyldu fluttar til FFF. Varnaraðili telur því ekki unnt að krefja bankann um endurgreiðslu meints ofgreidds fjár sem stofnaðist fyrir 22. apríl 2010. Vísað sé til úrskurðar úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 113/2012.

V.

Niðurstaða.

Sóknaraðili krefst þess undir liðnum kröfur á kvörtunareyðublaði til nefndarinnar að verða leystur undan ábyrgð á skuldabréfi nr. X og er sú krafa ítrekuð í lok röksemda sóknaraðila á kvörtunareyðublaðinu. Þá krefst hann þess undir liðnum kvörtun á kvörtunareyðublaðinu að fá greiddar kr. 2.825.238, auk kostnaðar við vinnu lögmanns, í ljósi þess að hann hafi gert upp framangreint skuldabréf með láni nr. Y.

Kröfur sóknaraðila eru í ljósi framangreinds ekki eins skýrar og kostur væri þar sem sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. X verður eðli máls samkvæmt ekki vikið til hliðar. Var það skuldabréf greitt upp með skuldabréfi nr. Y. Í ljósi þess að hann krefst endurgreiðslu ofgreidds fjár undir liðnum kvörtun á kvörtunareyðublaðinu, verður miðað við þá kröfugerð.

Í ljósi framangreinds lýtur ágreiningur aðila að endurgreiðslu ofgreidds fjár á grundvelli þess að sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. X hafi verið ógildanleg.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga er undirritað af Sambandi íslenskra sparisjóða f.h. sparisjóða. FF var einn þessara sparisjóða og leiðir varnaraðili í máli þessu rétt sinn frá því félagi. FF bar að fullnægja þeim skyldum sem á honum hvíldu samkvæmt samkomulaginu, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 169/2012.

Umrætt samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Í dómi Hæstaréttar í máli nr. 141/2012 er byggt á því sjónarmiði að í framangreindu samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga sé ekki kveðið á um skyldu lánveitanda til að kynna ábyrgðarmanni í öllum tilvikum gögn til grundvallar niðurstöðu greiðslumats eða geyma undirgögn til stuðnings matinu svo þau mættu vera aðgengileg síðar. Virðist þar m.a. skipta máli hvort ábyrgðarmanni var bent á þann möguleika að kynna sér slík gögn.

Með skjalinu „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“ var sóknaraðila kynnt jákvæð niðurstaða greiðslumats, en sama orðalag og sama aðferð virðist hafa verið viðhöfð við að benda ábyrgðarmönnum á þann möguleika að kynna sér gögn til grundvallar niðurstöðunnar og í umræddu Hæstaréttarmáli. Þá var tilgreint sérstaklega að jákvæð niðurstaða fæli ekki í sér tryggingu fyrir því að skuldari efndi skyldur sínar. Sóknaraðila hefur ekki með vísan til framangreinds, tekist sönnun um að niðurstaða

greiðslumatsins hafi verið röng eða að greiðslumat hafi ekki verið framkvæmt. Verður af þeim ástæðum ekki fallist á vísan sóknaraðila til úrskurða úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 8/2012, 19/2012 og 24/2012, enda hafði í þeim málum ekki verið framkvæmt greiðslumat. Var varnaraðila í ljósi dóms Hæstaréttar í máli nr. 141/2012 ekki skylt að geyma undirgögn til stuðnings matinu svo þau mættu vera aðgengileg síðar.

Í ljósi alls framangreinds verður ekki talið að forsendur hefðu verið til að ógilda ábyrgð sóknaraðila, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga, sbr. úrskurð úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 43/2013. Ber því að hafna kröfu sóknaraðila.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 7. febrúar 2014.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Unnur Erla Jónsdóttir